

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури імені
професора Олега Мішукова

Вербальні та невербальні засоби створення персонажних образів у
сучасних казкових наративах для дітей

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу 202М
групи

Спеціальності 035. Філологія.
Освітньо-професійної програми
Філологія (германські мови та
літератури (переклад включно),
перша — (англійська))

Начичко Анастасія Сергіївна

Керівник – кандидат філологічних
наук, доцент Хан Олена Георгіївна

Рецензент – доктор філологічних
наук, професор кафедри практика
англійської мови Волинського
національного університету імені
Лесі Українки Крисанова Т. А.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження персонажного простору сучасних казкових наративів для дітей	5
1.1. Поняття казкових наративів для дітей у сучасній лінгвістиці ...	5
1.2. Персонаж як категорія художнього тексту.....	7
1.3. Лінгвостилістичні засоби створення персонажних образів.....	9
1.4. Основні галузі невербальної лінгвістики та їхня реалізація у художньому тексті	14
РОЗДІЛ 2. Вербальні та візуальні засоби моделювання образів персонажів	19
2.1. Ілюстровані наративи для дітей як середовище існування візуальних образів персонажів	19
2.2. Мультимодальне конструювання персонажних образів у казкових наративах “Goodnight stories for rebel girls”	28
2.3. Взаємодія вербальної та невербальної складової творення образів у казкових наративах	35
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

Сучасна лінгвістика переплітається з численими аспектами людського життя, тож ми можемо лінгвістично охарактеризувати та дослідити поведінку об'єктів у реальному житті та у художньому наративі, використовуючи сучасні засоби таких наук, як паралінгвістика, гаптика, хронеміка і т.д. В останній час все більше наукових досліджень спрямовують на вивчення вербальних та невербальних компонентів у моделюванні літературних образів, що дає змогу напрацювати наукову базу для аналізу персонажних образів не тільки у кордонах тексту, а й ілюстрації героїв, які є компонентами мультимодальності персонажів.

Питання мультимодальності давно цікавить лінгвістів (Г.Кресс, О.П.Воробйової), проблема вербальних і невербальних засобів лінгвістики як: А.О. Цапів, Г.Е. Крейдлін, Я.В. Романцова. Актуальність даної теми зумовлена недостатньою вивченості теми вербальних і невербальних компонентів образів дитячих казок.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами.

Наша магістерська робота відповідає профілю досліджень, які проводяться на кафедрі англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова Херсонського державного університету в межах наукової теми кафедри «Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівця з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі. 0117U003763».

Мета і завдання дослідження. Метою нашої роботи є – знайти та проаналізувати вербальні і невербальні засоби конструювання персонажних образів у дитячих художніх казкових наративів.

Відповідно до мети нашої роботи були поставлені наступні **завдання:**

- охарактеризувати поняття казкового наративу у сучасній лінгвістиці;
- окреслити термін «персонаж» та його значення у художньому тексті;
- визначити лінгвостилістичні засоби створення образів;
- визначити основні галузі невербальної лінгвістики та їх реалізацію у художній літературі;
- дослідити поняття ілюстрованих наративів як середовище існування візуальних образів;
- проаналізувати мультимодальність персонажів у казкових наративах;
- вивчити взаємодію вербальних та невербальних складових казкових образів.

Об’єкт дослідження – казкові персонажі у дитячих наративах.

Предметом дослідження є вербальні та невербальні засоби створення персонажів.

Матеріалом дослідження слугували збірка казок “Goodnight stories for rebel girls” (Elena Favilli та Francesca Cavallo), «The Picky Prince, the Princess & the Peanut» (Andrea Kaczmarek), «Dive» (Rajiv Eipe).

Необхідність вирішення поставлених завдань зумовила вибір таких **методів дослідження**, як описовий метод, аналіз лінгвістичних одиниць з оглядом їх стилістичної функції, порівняння образів персонажів.

Практичне значення роботи полягає у важливості результатів аналізу вербальних та невербальних засобів створення персонажних образів для розвитку лінгво-стилістики. Дослідження може бути використаним у наукових статтях, лекціях у курсах «Стилістика англійської мови».

Теоретична значущість полягає у важливості використання висновків експериментів цієї роботи у лінгвістичних лекціях та курсах «Стилістики англійської мови».

Наукова новизна цієї магістерської роботи визначається у дослідженні конструювання образів казок “Goodnight stories for rebel girls” (Elena Favilli та Francesca Cavallo), «The Picky Prince, the Princess & the Peanut» (Andrea Kaczmarek), «Dive» (Rajiv Eipe).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було обговорено на засіданні кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова. Головні положення нашого магістерського дослідження обґрунтовано в одноосібній публікації «Мультимодальне творення персонажів у сучасних казкових наративах для дітей».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРСОНАЖНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНИХ КАЗКОВИХ НАРАТИВІВ ДЛЯ ДІТЕЙ

1.1. **Поняття казкових наративів для дітей у сучасній лінгвістиці**

Сучасна лінгвістика є багатошаровою наукою, вона вміщає в собі різноманіття парадигм, дискурсів та концептів. Наука – це сфера, що охоплює нашу діяльність, то виходячи з цього, лінгвістика – це наука, що вивчає мови та вживання мов у мовленні [13]. Розширюючись, мовознавство почало вміщати в свої дослідження художні наративи. Для визначення поняття «художній наратив» потрібно зануритись у глибини історії. Розуміння наративу почало своє існування з античних часів, з тих пір люди розуміють сенс цього явища, його функції, схеми та структури. Аристотель у своїх працях зазначав що, сюжет – це найголовніший елемент розповіді [21]. Останніми роками вивчення наративу в сферах гуманітарних наук набуває нових обертів актуальності.

Поняття «література для дітей» ми зазначаємо, як – дискурс, що буде зрозумілий та цікавим для дітей усіх вікових групах. Важливими компонентами для існування наративу є хронотоп, сюжет і персонажі. Казка має характерні їй риси та сюжети, ними можуть бути: варіативні типи нараторів, магичні елементи та атрибути, типові персонажі, що борються на стороні добра або зла.

Оповідач, або ж наратор, можуть існувати двох типів: тип перший – дієгетичний, тобто той, що бере участь у розвитку подій, зазвичай цей тип обмежений у своїх знаннях про хід історії; другий тип – недієгетичний оповідач, він розповідає читачам про героїв твору,

розвиток сюжету, дії, описує почуття персонажів, але власне цей тип наратора є поза художнім світом, він як і слухач-дитина, лише спостерігає за перебігом подій [19].

Казка може розрізнятися на літературну, тобто створену автором, та фольклорну, складену народом. Звертаючи увагу на перший вид казок, слід підкреслити, що завдяки цьому типу казкових текстів, читачі можуть познайомитись з авторським світобаченням, їхнім внутрішнім світом і поглядом на реальний світ через призму вигаданого. Літературна казка дає змогу відобразити сучасні проблеми, ідеї різного спрямування, наприклад, соціальні, політичні, ідеологічні.

Казка може бути написана як для дорослого читача, так і для дитини. Коли ми починаємо говорити, про дитячу літературу, то слід розуміти, що дитина є особливим реципієнтом, через свою психологію та інтелектуальний розвиток. Вибір дитячої літератури залежить від віку юних осіб. Від вікового критерію можуть варіюватися вибір теми, ідеї, способи подання тексту, а також його вербальні та невербальні елементи.

Одним із найсучасніших наукових напрямів є гендерна лінгвістика. Ця наука звертає увагу на гендерні стереотипи, сучасну проблематику гендерної нерівності та концентрує у собі нові форми та звороти мовлення для гендерного толерантного спілкування. Виходячи з цієї новітньої лінгвістичної та дидактичної проблематики можемо розрізнити повчальні казки ще й за гендерним забарвленням.

Сучасні автори активно поповнюють добірку дидактичних казок без гендерних стереотипів. Вони створюють активні образи жінок, які керують перебігом подій. Змінюючи гендерні ролі у контексті казкових наративів, відбувається вплив на молодших читачів та їх відношення до протилежної статі [19].

Сучасна лінгвістика може аналізувати дитячі наративи за вербальними та невербальними, лексичними, стилістичними та граматичними засобами створення персонажів. Використовуючи

широкий спектр інструментів, вчені мають змогу оцінювати підтекст та дидактику дитячого дискурсу.

З точки зору лінгвістики казковий дискурс є поліфункційним, він здатен навчити дитину певним нормам поведінки у соціумі, розвеселити за допомогою кумедних образів та діалогів з використанням гумору, попередити про наслідки поведінки, створити гендерні моделі світу у чистій свідомості дитини.

1.2. Персонаж як категорія художнього тексту

Художній текст – розповідь, що включає в себе основні пункти: сюжет, простір і час, антропні та антропоморфні персонажі. Це історія, що розвивається та сприймається через призму світобачення читача, або слухача. Говорячи, про дитячі наративи, слід підкреслити, що читач – доросла людина і розуміє контекст наративу, використовуючи свій життєвий досвід та інтелект, а дитина, що сприймає історію за допомогою вимови та інтонації читача, має інше розуміння сенсу написаного. Отже, створюючи художній наратив автори повинні апелювати знаннями дитячої психології, щоб їх цільова аудиторія могла сприймати провідні ідеї твору, а дискурс мав певну функцію чи то дидактичну, чи розважальну [19, с. 30-31].

Роль персонажа в художньому тексті викликає інтерес у сучасних науковців, так само як і психологічний аналіз створених образів. Ці теми є відносно новітніми у когнітивній лінгвістиці. Завдяки сучасним аналізам текстів, ми маємо можливість вивчати та робити висновки про психологію свідомості літературних образів [16]. Персонаж створюється за допомогою вербальних та невербальних художніх засобів. В залежності від типу художнього тексту автор може бути присутнім у історії, як один із персонажів, в такому випадку, образ автора буде формуватися у ході розвитку подій.

На думку вчених, автор та персонаж є стовпами, ґрунтом художнього тексту, ці елементи є невід'ємними для створення твору. Різниця між персонажем та образом полягає у повноті цих одиниць та їх психологічної та емоційної вмотивованості у тексті. Не кожний образ є персонажем, так як не всі образи мають характер, особливі риси, вирішальні ролі у літературному полотні. Читач може дослідити психологію персонажів, їх внутрішні хвилювання, погляд на хід подій. Створення персонажа – процес клопітливий, іноді читачі можуть провести паралелі та з'ясувати, що характер персонажу є віддзеркаленням письменника або письменниці, а по декуди, їх протилежністю. Щодо лінгвістичних засад народження характеру в художньому тексті, різні науковці виокремлюють наступні засоби: пряма та непряма мова, змалювання внутрішнього світу, монолог, діалог, невласне пряма думка [19, с. 78].

Батькам слід бути дуже обачливими під час вибору літератури для дітей, адже, казки впливають на перцепцію моделей поведінки, вони натякають дітям про норми і правила суспільства. Отже, обираючи літературу у книжковому магазині, опікуни спиратимуться на проблеми, які розкриті у конкретному художньому тексті. Сучасні проблеми потребують сучасних героїв, щоб діти могли наслідувати їх приклад, любити або ненавидіти їх характери, сучасні казкові персонажі повинні допомагати дітям влаштуватися у суспільстві сьогодення.

Персонажі допомагають рухати сюжет завдяки діалогам між ними, вони розкривають проблеми, шукають шляхи вирішення та породжують той самий конфлікт, кульмінацію, що є невід'ємною частиною художнього тексту [2]. Зазвичай казки не мають передмови або післяслово, проте мають типові фрази в залежності від їх виду. Можемо виділити: чарівні (у розповіді згадуються магичні атрибути та нереалістичні персонажі), про тварин (представники тваринного світу

наділені людськими здібностями та рисами), соціально-побутові (дії схожі на реальність).

Сучасний літературознавчий словник дає значення терміну «персонаж»: 1) людина, що зображена у художньому творі, дійова особа усіх літературних жанрів. 2) Живі та неживі предмети, звірі, що мають людські риси у казках, байках та міфах. Синонім до слова «персонаж» – «герой літературного твору»[18].

Казкові персонажі розділяються на добрих і злих, але у авторській літературній казці це може змінюватись, тобто герої можуть мати негативні та позитивні риси одночасно. Сучасні казки воліють до «неідеальних образів», щоб юний читач сприймав за нормальне – різноманітний внутрішній світ людей. Такий літературний прийом має важливе дидактичне значення, адже, лише коли ми приймаємо не ідеальність світу, середовище починає сприймати нас, наші риси, особливості, бажання та ідеї.

1.3. Лінгвостилістичні засоби створення персонажних образів

Процес створення персонажа – творчий, але утворюється за допомогою певних літературних традицій. Характер персонажа може бути створений з використанням лінгвістичних засобів у діалогах та описах історій в середині сюжету. Художній текст, ми сприймаємо, як комунікацію. Її можна розрізнити на спілкування автора та читача, героя № 1 і героя № 2 або образа й читача.

Мовознавці розрізняють власне та невластне(чуже) мовлення. Слово наратора є «своїм» у тексті, автор пояснює нам внутрішній світ героїв, описує події, висвітлює ідеї та підводить нас, читачів, до висновків. Комунікація персонажів є чужою, так як, читач спостерігає діалог, у ролі третьої особи та має можливість дати оцінку промова та текстовим образам. Вчені стверджують, що читач не завжди здатний розрізнити ідеї

письменника та героя художнього тексту [3]. Перелічені художні прийоми дають змогу просувати розвиток дії до наступної складової частини сюжету. Комунікативна лінгвістика дала потужний поштовх у вивченні інтертекстового спілкування. За визначенням словника, цей розділ мовознавства досліджує спілкування людей з використанням природньої мови та інших складників комунікації: фізіологічних, психологічних, етнічні та ін. [6].

Лінгвостилістичні засоби охоплюють усі рівні мови. Вони можуть використовуватись на лексичному рівні, тоді автор сортирує лексику для створення образу, наратори вживають зменшувально-пестливі одиниці мовлення, жаргонізми або діалектизми. Для казкових наративів характерні символи, епітети, алегорії й порівняння. Звертаючи увагу на лексичний рівень слід згадати, що для казок характерним є використання лексичних одиниць мови у прямому значенні. Вчені також згадують в наукових працях про поетику простоти. Мається на увазі, що дитячі художні тексти повинні співпадати з віковими розвитком, психологією та інтересами. Діти, віком менше середньої школи, не можуть бути сконцентрованими на одному предметі довгий час, тому використання фрагментарності, ділення текстів на розділи та абзаци, ілюстрації до художнього тексту, різні типи шрифтів допомагають юним читачам розуміти семантику тексту та стимулюють зацікавленість до читання [20].

Метафора належить до стилістичних засобів, у дитячих текстах автори використовують цей прийом, але їх використання обумовлюється дитячої свідомістю та інтелектом. Стилiстичні одиниці є простими та прямими в дитячих наративах. Метафора проектує знання дітей від одного предмета на інший, цей процес відбувається через схожість предметів та понять. У сучасній лінгвістиці є різновидність аспектів цього тропу:

- 1) інтераkціоністське – перенесення асоціації від двох предметів на один;

2) когнітивне – проектування знань та розуміння нових речей за допомогою подібності їх до інших [6].

Прикладом метафори може бути фраза, що використовується у казці «The Picky Prince, the Princess & the Peanut» (Andrea Kaczmarek), що описує історію Принцеси, яка потрапила у грозу, її автомобіль зламався і вона змушена просити притулок у Принца та його сім'ї. Для опису героїні авторка використовує висловлювання «*What a mess she was!*»[22]. Ця метафора є простою й проектує слово «*mess*», яке з англійської перекладається як «бруд», на образ героїні. Таким чином, у фантазії відбувається перенесення асоціацій з лінгвістичною одиницею на зовнішній вигляд Принцеси. У свідомості одразу постає образ брудної королівської особи.

Оцінна лексика є однією з провідних лінгвостилістичних засобів в казкових наративах. Ця тема цікавить як психологів так і філологів. Адже, цей тип мовних одиниць створюється за допомогою емоцій, а вони є невербальним проявом людської поведінки. Автор створює образ та мотивує читача вибудовувати певне ставлення до персонажу. Авторська оцінка є суб'єктивним явищем і воно може змінюватись з розвитком героїв або їх внутрішніх світів. Така оцінка може бути раціональною, коли в семі слова зберігаються «хороші» та «погані» конотації. Також читачі можуть зрозуміти емоційне ставлення до предмету за допомогою пестливих, презирливих та слів схвалення. Використовуючи цей прийом автори створюють сенсорні оцінки (*tasty* – смачне, *aromatic* – ароматичне), психологічні (*intelligent* – розумне, *well-behaved* – виховане), естетичні (*amazing* – дивовижне, *fantastic* – фантастичне) [5].

Перебільшення – навмисне загострення опису певної дії або ознаки образів [6]. Перебільшення як ще один стилістичний прийом, має місце в дитячій літературі. Письменники загострюють певну риси характеру чи поведінки, вони висвітлюють її, дозволяють читачам розглянути її під лупою [11, с. 258]. Цей прийом може переплітатися з сатирою, створюючи

деякий еталон «дивного» та «нормального», чим повчати дітей з точки зору дидактики.

Автори використовують епітети для опису характерів та створення образів. Епітет – це троп, який підкреслює провідні риси та якості предмета або явища [6]. Щодо лексичного наповнення, то найчастіше прикметники використовуються у ролі епітетів. В свою чергу, епітети можуть складати оцінну лексику.

Письменники вдаються і до такого стилістичного засобу як повтор – це фігура мовлення, що складається з повтору слів, звуків для висвітлювання певних деталей в описах для більшої виразності художніх образів [6]. Повтори можуть бути в рамках одного речення, або цілого тексту. Деякі повтори є навмисними для підкреслення рис персонажів, а також завдяки дублюванням конструкцій, мовних виразів літературознавці можуть відслідкувати стиль автора. Повторення розділяється на: прості, синонімічні та градаційні. В дитячому дискурсі повтори можуть слугувати для посилення опису та створення яскравої ситуації сюжету.

Створення портрету персонажа у літературі – клопітна праця, у дитячій літературі портрет може бути описаний за допомогою лексичних одиниць та зображень на сторінках казок. Окрім зовнішності та характеру героїв, автори можуть розповідати читачам про вподобання персонажів, їхні звички та смаки. Вчені розрізняють лексико-тематичні розряди для опису образів:

1. Для опису тіла використовують соматичну лексику.
2. Вестиальні мовні одиниці застосовуються для зображення одягу.
3. Кінетичну лексику застосовують для опису невербального: жести, міміка, постава, рухи тіла [14, с. 177-178].

Гротекс (франц. grotesque – химерний, невизначений) – перебільшене або применшене зображення персонажа, в результаті чого,

образ стає гіперболізованим та комічним. Для опису можуть залучити фантастичні деталі, потворні метафори, комічне та смішне [6, с.117]. Гротеск має місце бути у дитячих нарративах, адже, цей стилістичний троп привертає увагу юних читачів та може створити елемент гумору в описі героїнь та героїв. Гротеск створюється за допомогою різних частин мови: прикметники, іменники, прислівники. Для утворення гротеску письменники вдаються до емоційно-експресивної лексики.

Вчені розрізняють стильову та стилістичну семантику мовних одиниць. Стилійне значення стосується способів вираження засобів мови, різноманітних характеристик слова, таких як експресивність, емоційність та оцінка. Стилійове значення слова розрізняється за відношенням лексики до різних функціональних стилів [1].

Поняття експресивність вчені пояснюють як скупчення семантико-стилістичних ознак мовної одиниці, що надають їй можливість брати участь у комунікації як засіб для вираження власного ставлення до ситуації або інших учасників діалогу [1]. Експресія у мовленні персонажів надає їм особливого шарму. Вони оживають, набувають знайомих дитині рис, стають більш зрозумілими дитині. Цей прийом створює або зовсім віддаленого від реальності персонажа, або ж приземленого, реального, справжнього образу, який буде визивати довіру у дитини.

Автори запроваджують стилістичні прийоми на різних рівнях мови, вище ми пригадали про стилістичні засоби на лексичних рівнях, слід зазначити, що фонетичний аспект не є виключенням. Стилійстичними засобами на фонетичному рівні можуть виступати: оноματοпея, алітерація, рима, ритм та ін..

Перейдемо до визначення першого терміну «оноματοпея», котрий широко використовується саме у казкових текстах. Оноματοпея – це звуконаслідування, лексика, яка прямо пов'язана з предметами та живими істотами, які створюють ці звуки. Прикладами цього стилістичного

засобу є наступні мовні одиниці: гавкати, туркотіти, кудкудакати, кукурікати, хрюкати, квакати; англійською мовою: moo, bowwow, crack, boom, bam, splash.

Перейдемо до наступного терміну «алітерація», що є поетичним прийомом, який визначається навмисним вживанням слів з однаковими приголосними звуками. Цей стилістичний засіб має значне місце у поезії, але й у прозі його також можливо відслідкувати.

Ритм (грецьк. *rhythmos* – такт, розміреність) – організація звуків у мовленні, мелодійне чергування звуків та наголосів у фразах. Приклади ритму у поезії є найбільш яскравими, але у прозі також зустрічається і створює: ритмічні групи, рядки, строфи, таким чином створюючи власну ієрархію [6, стр. 659].

Аналізуючи все вище сказане, ми дійшли висновку, що створення персонажу – це клопітливий процес, у якому автори та авторки залучають різноманітні лінгвостилістичні засоби. Серед таких прийомів ми згадали про: власне та чуже мовлення, метафору, оцінну лексику, перебільшення, епітет, повтор, соматична та кінетична лексика, гротеск, експресивність, оноματοпея, алітерація, ритм. Ми розрізнили поняття стилістичне та стильове значення слова та виокремили стилістичні ознаки слів: емоційність, оцінювання й експресія.

1.4. Основні галузі невербальної лінгвістики та їхня реалізація у художньому тексті

Невербальна лінгвістика вміщає в собі невербальну комунікацію, яка виражається в художніх текстах у вигляді опису рис персонажів та немовного спілкування. Комунікація невербальна – взаємодія між компаньйонами діалогу з використанням невербальний та паралінгвістичних засобів. За допомогою цього виду спілкування у

художніх наративах змальовується зовнішність персонажів, жести, мова тіла, мовчання та погляди [6].

Якщо говорити докладніше про невербальні засоби спілкування у казкових наративах, то це описанні автором немовленнєві компоненти: рухи тіла, одяг, зовнішній вигляд, міміка, характеристика голосу та поведінки героїв та героїнь.

Невербальна лінгвістика складається з чималого списку галузей, які є відносно сучасними в науці, серед таких є:

1. Паралінгвістика – розділ мовознавства, що вивчає паравербальні, немовні засоби спілкування, інтонацію, стиль мовлення, що разом з вербальними мовними одиницями передають суцільний зміст комунікації [6]. А. Хілл запровадив цей термін в американській лінгвістиці в 1940-х рр.

2. Фонація – утворення голосу, об'єднує у собі індивідуальні властивості мовлення та загальні фонетичні особливості кожної мови. Звернемо увагу на індивідуальні риси мовлення персонажів, вони можуть бути різноманітними, серед них: артикуляція, дикція, тембр, інтонація, висота голосу та розлади мовлення. Фонація може мати психологічний аспект та виражати враження, хвилювання, або тепле ставлення до предмету. За допомогою дескрипції голосу у художнього тексту, читачі розуміють емоції та сприймають поведінку персонажів [15].

3. Кінесика – наука про рухи тіла, котрі люди сприймають зоровою перцепцією: мова тіла, почерк, міміка обличчя. Вони супроводжуються мовленнєвим спілкуванням і виражають настрій, емоції та стан людини. Однак, звичайно не кожний рух стосується паралінгвістики, так як більшість рухів в реальній комунікації є суто фізичними та не мають додаткового підґрунтя. Проте, звертаючи увагу на художні тексти, де автори пишуть про рухи з навмисною цілю, щоб додатково передати невербальну інформацію [15].

4. Окулесика – частина паралінгвістики, що вивчає рухи очей та погляди [16].

5. Гаптика – галузь паралінгвістики, котра вивчає комунікацію з використанням тактильного контакту: дотики, обійми і тд. [10].

6. Хронеміка – наука, що вивчає час комунікації та її значення та функції у контексті діалогу [10].

7. Проксеміка – лінгвістична наука, що вивчає простір комунікації та його функціональне призначення [10].

8. Гастика – галузь паралінгвістики, що вивчає невербальну поведінку під час прийому їжі та описує особливості цього процесу [10].

Завдяки описам персонажів, читач має змогу намалювати їх у своїй уяві, що є особливо важливим для дітей. Дитяча уява здібна до яскравих образів, тож опис міміки та жестів допомагає дітям зрозуміти характер і поведінку персонажів. Жести можуть подавати та підсилювати інформацію разом з вербальними компонентами мовлення. Однак, мова тіла може бути й абсолютно протилежною. Наприклад, коли злий персонаж посміхається погрожуючи. Як і в реальному житті людей, персонажі у казковому дискурсі можуть використовувати різноманітні жестів для передачі потрібної інформації. За допомогою всіх перелічених компонентів лінгвістики та комунікації створюється повномасштабна картина казкового світу в художніх текстах.

Окрім рухів тіла, невербальну інформацію у тексті повідомляють ще й описи станів тіла та шкіри у героїв. Прикладом таких явищ можуть бути мовні одиниці, що виражають паралінгвістичні компоненти комунікації: почервонів, обм'якла, засяяв, посіріла, позеленів.

Перелік екстралінгвістичних засобів включає у себе наступні невербальні прийоми: дихання, сміх, плач і мовчання. Почнемо з останнього, мовчання – паралінгвістична реакція у комунікаційній ситуації. Воно може бути направлене на підтримку, незгоду, для створення симпатії та антипатії.

Плач – є сильною емоційною реакцією, він створює особливу кульмінацію почуттів персонажів. За допомогою цього засобу автор може мотивувати читачів, співчувати героям, любити їх, або не поважати. Плач можливо описати за допомогою різних мовних одиниць: ридати, скиглити, плакати, ревіти; англійською мовою можемо навести наступні приклади: to cry, to weep, to shed tears, to lament, to blubber.

Сміх – це вираження реакції на веселу ситуацію, проте сміх може бути різноманітним у ролі насмішки, або підступного сміху. Отже, за допомогою різноманітних мовних одиниць, які використовуються для опису сміху, автор може створити картину або позитивну, або негативну. Слід зазначити, що сміх може слугувати для розуміння внутрішнього світу персонажів, через вияв їх емоцій на конкретну сцену у сюжеті, таким чином, читачі розуміють ставлення персонажів до реалій у тексті. Як висновок, ми розуміємо, що сміх є частиною комунікації, адже невербально виражає поведінку, думки та найголовніше – передає інформацію.

Дихання – є ще одним паралінгвістичним засобом для передачі інформації в художньому тексті. Емоційні почуття впливають на дихання, отже, в залежності від настрою персонажа, фізичний процес дихання може бути описаний численними способами. Зазначаємо, що читач має змогу дізнатись про стан персонажа з опису цього явища.

Звернемо увагу на розділ паралінгвістики, що займається вивчення погляду та зорової поведінки – окулесика. Погляд є одним з найголовніших компонентів невербальної комунікації у художній літературі й у реальному житті теж. Більшу частину інформації людина отримує за допомогою очей, а також використовуючи психологічний аналіз опису поглядів читач розуміє риси притаманні персонажам, розрізняє їх правдивість і фальш, сприймає, або відштовхує ідеї героїв.

Аналізуючи, все вище сказане, ми стверджуємо, що невербальна лінгвістика складається з галузей, що охоплюють усі види діяльності та

поведінки під час комунікації. Ці галузі дають інструменти, засоби для реалізації наукових понять у художньому тексті. Ми згадали основні прийоми невербальної лінгвістики та паралінгвістики та обрали мовні одиниці, що слугують прикладами цих лінгвістичних понять. Слід підкреслити зв'язок між вербальними та невербальними науковими галузями в художньому дискурсі, адже за допомогою мови автори описують немовленнєві явища під час комунікативної ситуації героїв та навіть під час опису їх зовнішності й рис поведінки.

Розділ 2

ВЕРБАЛЬНІ ТА ВІЗУАЛЬНІ ЗАСОБИ МОДЕЛЮВАННЯ ОБРАЗІВ ПЕРСОНАЖІВ

2.1. Ілюстровані наративи для дітей як середовище існування візуальних образів персонажів

Ілюстрація – це вид графіки, малюнок, який створюється ілюстратором до сюжету художньої книжки або газетної статті. Оформлення казки декором, створення обкладинки, образи персонажів – це все є різними завданнями цього виду мистецтва. Функція ілюстрації у дитячих наративах є вагомою, адже діти сприймають спочатку зовнішній вигляд сторінок, а після того, якщо побачене вони вважають задоволеним, вони починають сприймати семантику тексту. Загалом, текст з візуальними образами сприймається набагато емоційніше, викликає певну довіру до написаного, але в той же момент відбирає можливість створити власний образ у фантазії.

Ілюстрація є рушійною силою у моделюванні персонажів, навмисно використовуючи необхідні контури, лінії, кольори, автор та ілюстратор граються з образами у нашій голові, впливають на наше ставлення до сюжетних поворотів і розуміння ідей художнього тексту. Письменники та художники-дизайнери є співавторами у ілюстрованих художніх дитячих наративах.

І. В. Братусь, у своїй роботі про ілюстрації у дитячій літературі, стверджує, що зображення допомагають сприймати та запам'ятовувати інформацію дітям. Ми згодні з цією думкою по причині необхідної зорової наочності для дітей молодшого віку, що обумовлено їхніми психологічно-віковими особливостями [7].

Ілюстрації є дидактичним інструментом, вони можуть нести у собі моральне, етичне та духовне виховання. Батьки приділяють увагу сенсу казок, а разом з тим і графіці та оформленню книжок. Ілюстратор дає своє розуміння сюжету через графіку, але воно повинно бути зрозумілим для дитячого розуму та виражати конкретні, правильні ідеї.

Малюнки у казках спроможні закладати нові думки у мислені дітей та допомагають краще зрозуміти героїв. У казці «Dive» автором та ілюстратором є Rajiv Eire [36]. Ця казка розміщена на веб-сторінці «Storyberries», її особливість у тому що окрім чималу кількість ілюстрацій (одне зображення на 1-2 речення), казка має анімаційну онлайн версію у вигляді мультфільму. Словник із зображення морських тварин, про які згадується в історії, та коротким поясненням про природу цих створінь. Саме за допомогою зображень, які виконують не тільки естетичну функцію, а ще й навчальну. Дитина читаючи цю казку вважає, що знайомиться з історією про дайвінг, але насправді вона ще й поглиблює свої знання про тваринний світ. Без зображень назви риб були б лише словами, вони б не запам'яталися маленьким читачам. Підсумовуючи, стверджуємо, що ілюстрація – візуальний засіб моделювання образів персонажів і виконує пізнавальну функцію.

Враховуючи вікові особливості дитячі книжки повинні мати певну кількість ілюстрацій. Цей процент є взаємозалежним, чим менший вік дитини, тим більше ілюстрацій повинен мати художній текст. У казках для наймолодших кількість зображень може сягати 50% від тексту. Вище згадана казка «Dive» є чудовим прикладом цього правила, кількість зображень і кількість речень майже однакова.

Провідним фактором у сприйманні візуальних образів є колір. Саме гамма фарб створює потрібний настрій казки. Слід звернути увагу на природні кольори, вони виглядають більш реально та створюють ефект правдивості. Враховуючи сучасні потреби вибір кольорів може

змінюватись від природних до патріотичних, від кольорів, які налаштовують на навчання до яскравих, драйвових відтінків.

Ілюстрація є інтерпретацією казки, а будь-яка інтерпретація створюється з сучасним стилем, тож найточніша ілюстрація – це та, що створена одночасно з текстом і схвалена автором.

Відмінності героя у тексті й на зображенні можуть бути спричинені власним почерком ілюстратора, бажанням зробити образ сучасним, комерційне або політичне використання текстового образу у реаліях сьогодення [17].

Найголовніше завдання ілюстратора та письменника створити єдиний цілий образ персонажа. Дисонанс між зображенням і текстом може викликати обурення і не розуміння у дитини, але тим самим це створить додаткове пошукове завдання для вияву різниці. Схожість ілюстрації та словесного опису допоможе дитині встановити деталі образу та створити суцільну картину сюжету.

Сучасні казкові ілюстрації мають не лише традиційний формат, а й інтерактивні та цифрові версії. Це посилює увагу дитини до образів та мотивує дитину до читання. Цифрові версії можуть існувати у вигляді відео з текстом, або у вигляді живої книги, де за допомогою телефона дитина може переглянути мультфільм з головним героєм.

За допомогою новітніх технологій, діти-візуали, які сприймають зорову інформацію краще, мають змогу потрапити у середовище подій. Слід пам'ятати, що цифрові додатки до дитячих книжок можуть допомогти дітям з нахилом до слухового сприймання. Цей процес відбувається коли дитина прослуховує певний фрагмент казки або діалог персонажів.

До ілюстрованих наративів можемо віднести комікси. Вони об'єднують вербальні та невербальні елементи. Образи створюються здебільшого саме за допомогою зображень та авторського коментаря.

Походження слова «комікс» є від англійського слова «comic» - смішний. Створюються комікси за допомогою набору картинок, що слідує один за одним, і коротких текстів [12, стр.145].

Комікси мають вигляд квадратів з певними ситуаціями. Ці квадрати з зображеннями називають кадрами. Вони вміщують зображення подій та героїв з репліками у хмаринках.

Слова автора зазвичай розміщуються зверху кадра або у його нижній частині, у спеціальній рамці без малюнка. Нараторський коментар нагадує закадровий голос у кінематографічному мистецтві [19, стр. 241.].

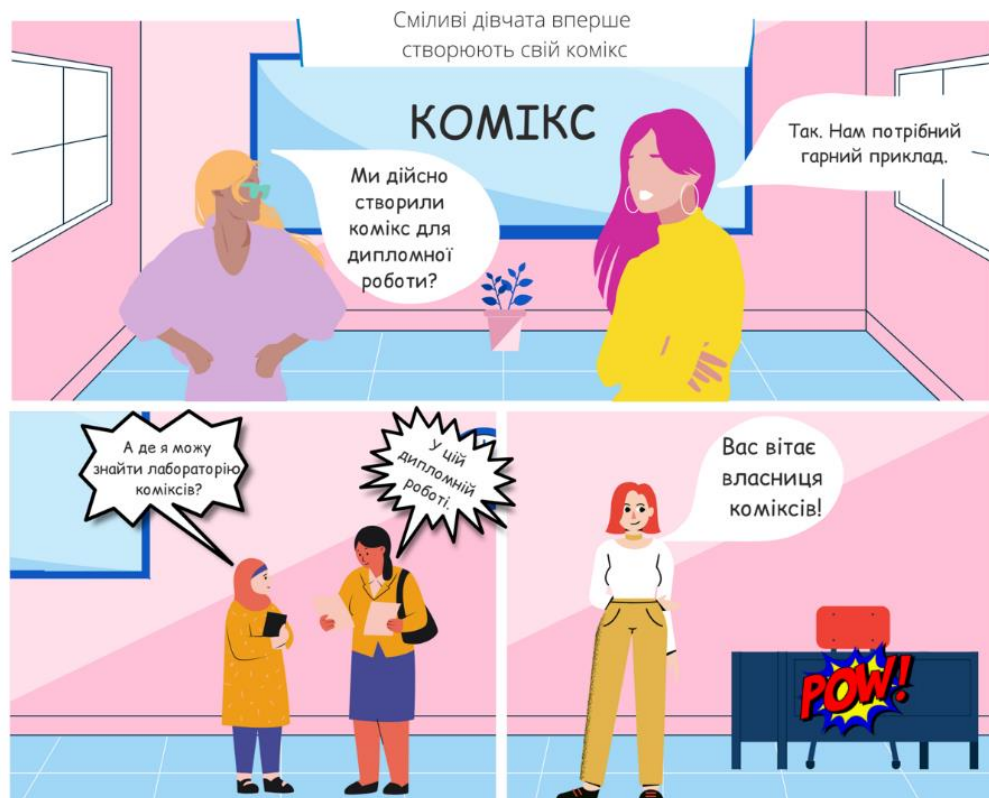

Рисунок 2.1 - Комікс

Візуальні образи у коміксах мають більше емоцій та рухів на зображеннях, цей прийом робить героїв реальним і динамічними. Також це обумовлено меншою кількістю авторських описів та коментарів. Завдання ілюстратора коміксів є важчим з цієї причини.

Комікс називають розважальним жанром, через його легку для читання структуру та притаманну тематику. Жанрово-тематична лінійка вміщає жахи, розповіді про фантастичних героїв, дитячі історії про

пригоди. Комікси переходять до серйозних жанрів: біографії, детективи, мемуари [12, стр.135].

У нашому коміксі (Рисунок 2.1) у першому кадрі бракує емоцій головних героїв. Якщо б ми створювали комікс з інтерактивним завданням, то ми б могли запропонувати читачеві домалювати вирази обличчя.

Наразі існують комікси та дитячі казки з інтерактивними завданнями. Дитина може домалювати емоції персонажа, виходячи з сюжетної лінії та власної інтерпретації подій в історії. Сучасні примірники дають змогу рухати частини сторінок, виконувати різноманітні завдання після прочитаного. Завдяки цьому дитина потрапляє у центр подій та може перевірити свою уважність під час читання.

Ілюстрації у дитячих казках виконують невербальну функцію створення персонажів. Інколи невербальний опис героя може повністю замінити словесне моделювання.

У книжці «Goodnight stories for rebel girls 2» [23], яка є одним екземпляром з цілої низки літератури авторів Elena Favilli та Francesca Cavallo, зібрано дивовижні історії про життя та досягнення відомих жінок. Ілюстратори, що малювали зображення до цих казок, живуть у різних точках планети, проте їх об'єднують спільні ідеї та світогляди. Провідною ідеєю створення серії книжок для дівчат є створення історій з головними героїнями, які не є типовими образами «казкових принцес». Героїні твору самостійно досягають своїх цілей попри всі негаразди, вони не бояться мріяти та приймати сміливі рішення.

Причиною створення літератури для дівчат є недостатня кількість головних героїнь у дитячій літературі. Письменникам і ілюстраторам слід звертати більшу увагу на жіночі образи. Зазвичай жіночий персонаж наділений ніжністю, слабкістю, нерішучістю. Для ілюстрації цієї проблеми візьмемо типовий персонаж «Принцеси», автор не наділяє її

цілями, вона не приймає рішучих рішень допоки не з'являється провідний чоловічий образ.

Спільної працею авторів та ілюстраторів можливо створити нові жіночі образи. Завдяки вербального зображення характеру, особистості з індивідуальними рисами дитина-дівчинка побачить, що є багато інших життєвих ролей для жінок, окрім гарних принцес. Коли маленька дівчинка побачить, що в оточені є різноманіття варіантів життєвих шляхів, то вона усвідомить можливість бути ким-завгодно.

Звертаючи увагу на ілюстрації у книжці «Goodnight stories for rebel girls 2» [23], ми можемо порівняти вербальний опис героїнь з їх зображеннями у книжці та фотографіями з реального життя.

До прикладу, фото політичної діячки Ангели Меркель (Рисунок 2.3) та її ілюстрація у казці (Рисунок 2.2). Ми підібрали найбільш схожу фотографію, оцінюючи кінестетику зображення. Аналізуючи фото-матеріал, стверджуємо, що ілюстратор зробив акцент на очах, а фон позаду героїні не відповідає її полю діяльності. Палітра кольорів схожа з реальною, звичної для Ангели Меркаль, гамою фарб.

Рисунок 2.2 -Angela Merkel
Illustration by Elenia Beretta

Рисунок 2.3

У тексті цієї казки ми знаходимо наступні мовні одиниці, що описують головну героїню: «a seven-year-old girl», «stunned», «it was illegal to do this, but she didn't care», «she wanted to become a university professor», «a researcher», «free», «chancellor» [23]. На початку казки головна героїня постає маленькою дівчинкою. Персонаж розвивається та дорослішає протягом розвитку сюжету.

Репліки є лише у двох жіночих персонажах у Анжели та її мами, проте згадується про батька, німців та поліцію. Зі слів автора читачі дізнаються про бажання, цілі та думки головної героїні. Вона переймається ситуацією в країні, вона чинить опір труднощам та досягає своєї мети. У тексті її образ постає рішучим, вона не боїться порушити закон, щоб дізнатися правду, вона відважна та розумна. На ілюстрації образ створений за допомогою м'яких ліній та природних кольорів, що робить головну героїню жіночною та ніжною.

Завдяки комбінації «опису рішучого характеру» та «спокійного зображення» утворюється збалансований візуальний образ жінки. Вона поєднує в собі силу та ніжність, рішучість і спокій.

Ілюстрації доповнюють образи персонажів. У ілюстрованих нарративах часто осучаснюється багато народних сюжетів та попередніх мотивів. Таким чином ми спостерігаємо реінтерпретацію вже відомих сюжетів. Узагальнюючи значення терміну, стверджуємо, що реінтерпретація – це уточнення або повторне осмислення художнього тексту реципієнтом.

Також у казках наявні інтертекстуальність та інтервізуальність [19, стр. 245-246]. Інтертекстуальність (лат. *inter* – між, взаємно + *текстуальність*) – це присутність інтресеміотичності у художньому тексті, викликану додаванням до нарративу фрагментів або елементів іншого авторського тексту, створюючи особливе семантичне ціле. Цими вставними фрагментами можуть слугувати заголовки, власні назви, цитати, які відсилають до другого авторського тексту. Різноманітні

епіграфи, алюзії, особисті риси стилю слугують матеріалом для створення інтертекстуальності [6, стр. 263].

Інтервізуальність – це візуальні паралелі з ілюстраціями іншого дизайнера, або схожість із будь-яким візуальним матеріалом, фрагменти якого утворюють симбіоз із конкретним візуальним полотном.

Порівняймо ще одну ілюстрацію зі збірника казок «Goodnight stories for rebel girls 2» [23]. Однойменний художній нарратив розповідає про Anne Bonny, яка була піраткою. В ілюстрації та художньому тексті ми спостерігаємо взаємодоповнення та збалансованість.

Для опису головної героїні автор застосовує прикметники «scruffy and tough»[23]. У тексті розповідається, що вона проводила час в порту з іншими піратами, була двічі одружена та легко заводила друзів. Після того як її перший чоловік почав шпигувати за іншими піратами, Енні покинула його. Цей момент в історії грає важливу дидактичну роль, адже закладає в дитині фундамент ідеї «йди, якщо ситуація порушує твої принципи». Це є дуже важливим моментом у вихованні – пояснити дитині, що вона завжди має вибір і не повинна забувати про власні кордони та правила.

Перейдемо на аналізу ілюстрації до цієї казки (Рисунок 2.4.). Це зображення є портретом головної героїні в жіночому одязі. Її волосся розпущене, дуже довге та хвилясте. Такі закручені лінії у портреті натякають нам про динамічний характер персонажного образу. Зогнуті брови є сигналом різкої поведінки. Її ледве помітна посмішка зі зжатыми губами нагадують читачам про твердий та впевнений темперамент, а світлий колір губ робить їх непомітними, приваблює менше уваги. Через це риси її обличчя мають маскуліні риси, але завдяки підібраній гаммі кольорів образ стає збалансованим та цікавим. На зображенні вона, як і належить піратці, стоїть на палубі корабля та сміливим поглядом дивиться вперед.

Рисунок 2.4.- Anne Bonny

Illustration by Giorgia Marras

У казці є інформація лише про червона волосся Енні: «*Ann was a girl with red hair*» [23]. На зображенні волосся дуже довге та пишне. Ілюстрація презентує перебільшення – гіперболізацію написаного. Однак, у тексті і на зображенні образ рішучої, відважної, бурхливої піратки залишається збереженим.

Попри те, підкреслимо, що у казці «Anne Bonny» образ створений автором та ілюстратором доповнюють один одного. Вони є одним цілим і створюють різкий і захоплюючий образ. Хоча, справжня біографія «володарки морів» не є такою вражаючою.

Ілюстровані наративи для дітей проявляються у низці форматів: казки, комікси, інтерактивні історії. Ілюстрації оживляють образ персонажу у дитячій фантазії та допомагають краще засвоїти сюжет. Мета ілюстратора створити приємний і цікавий образ для привертання уваги дитини. Кількість ілюстрацій залежить від віку дитини у відсотковому відношенні починаючи з 1:1 у наймолодшій віковій групі дітей, з поступовим зростанням дитини кількість зображень буде зменшуватись.

Для створення візуальних образів використовуються вербальний опис персонажа, ілюстратор може слідувати за словесним образом і гармонійно доповнити його або відшукати власні акценти у характері. Ілюстратор створює візуальні образи, які будуть зрозумілими та знайомими для дітей. Вони можуть нести в собі повчальну, естетичну або патріотичну функції. Під час реінтерпретації візуального образу слід бути обачливим, адже, сучасний персонаж повинен відповідати сучасним проблемам суспільства та коректувати норми суспільства у дитячій свідомості.

Візуальні образи створюються на полотні з художніх елементів і потрібних відтінків, якщо задіяні фрагменти з праць інших авторів, і творів, то за використанням методу аналізу відслідковується прийом інтервізуальності.

2.2. Мультиmodalьне конструювання персонажних образів у казкових наративах “Goodnight stories for rebel girls”

Мультиmodalьність є сучасною темою філологічних студій та лінгвістів у всьому світі. Ця тема викликає багато суперечностей та обговорень.

Мультиmodalьність – це теорія, що вивчає комунікацію та пізнання світу за допомогою поєднання вербальних, невербальних кодів [4]. Завдяки цьому людина отримує повну інформацію про предмет використовуючи усі способи перцепції (сприйняття).

Мультиmodalьність універсальна теорія, яка має вплив у всіх науках: філологія, психологія, логістика, філософія тощо. Щодо лінгвістики, мультиmodalьні коди – це варіації форматів подання тексту. Вони представлені в ілюстраціях, схемах, шрифтах, діджитал-презентаціях.

Мультимодальність текстів вивчає багато лінгвістів. Відзначимо праці О.П. Воробйової, вона створила класифікацію мультимодальності англомовних художніх текстів. Мультимодальність розділяється на 3 види: експліцитну, імпліковану й інтегровану [8].

Виходячи з попередньо згаданої теорії, ми стверджуємо про наявність музичних технік у «Goodnight stories for rebel girls 2» авторів Elena Favilli та Francesca Cavallo [23]. Для детального лінгвістичного аналізу обираємо казку «Audrey Hepburn». Сюжет розкриває читачам історію маленької дівчинки, що жила у роки війни. Вона проживала у Голландії і ці роки були дуже важкими через нестачу їжі, тому наша маленька героїня їла тюльпани. Коли вона виросла, то переїхала до Англії, щоб стати актрисою.

Один з прикладів музичної техніки у художньому тексті є повторення. У тексті ми знайшли повтори дієслова «wanted» в кордонах одного абзацу. «Audrey wanted to do more... She wanted to help others...» - дієслово «хотіти – want» демонструє нам, що головна героїня має власні бажання та цілі [23]. Вона особистість, яка може досягнути мрій.

Наступний повтор наявний в рамках одного тексту : «She dedicated her life to serving UNICEF... to celebrate the wonderful work she did for UNICEF» [23].

У тексті присутні прийоми асонанс та алітерація. Це види звукового порядку в тексті, асонанс – це повтор голосних звуків, на відміну від алітерації – повторення приголосних: «Famous fashion designers flocked to her, and she became a style icon, known for her little black dress, long gloves, and diamond tiara» [23]. Цей опис життя та стилю персонажу стає тендітним та легким завдяки мелодійності звуків. Коли доросла людина буде читати цю казку дитині, художній образ постане суцільним завдяки ілюстрації на сторінці та милозвучності опису зовнішності персонажу.

Мультимодальність проявляє себе на лексичному рівні завдяки поєднання вербальних та невербальних фрагментів образів. Автори

конструюють персонажів добираючи лексеми різних типів. «*There was never enough food on the table, and Audrey often felt the pangs of hunger in her empty stomach. Tulip bulbs didn't taste good, but they kept her from starving.*»[23] - використовується гастика для конструювання образу героїні, що страждала від голоду у роки війни. Лексичні одиниці створюють поле для існування головної героїні та навіть описують її фізичний стан «*felt the pangs of hunger*» – відчувала муки голоду [Переклад наш Н.А.].

Образ створюється за описом характеру, поведінки, зовнішності та навіть одягу, що є не менш важливим. «*“Calico Jack,” as he was known, was famous for wearing flamboyant trousers made from striped calico cloth.*»[23] – описує образ одного з персонажів у казці про піратку «Anne Bonny». Авторки змалювали детальний вигляд штанів – trousers, описуючи колір (flamboyant – яскравий), принт (striped – полосатий) та тканину (calico cloth – ситець, легка бавовняна тканина). Ці паралінгвістичні засоби створюють тактильну, кольорову картину в уяві дитини. Наука, що вивчає зовнішній вигляд, одяг і прикраси називається системологія.

Мультимодальність конструювання художніх образів проявляється на: синтаксичному, лексичному, візуальному, звуковому, семантичному рівнях. Ми розглянули мультимодальність на звуковому та лексичному рівнях. Звернемо нашу увагу на візуальне конструювання персонажних образів.

Образ проаналізованих персонажів починається формування с періоду дитинства головного героя. «*...there was a little girl named Audrey...*», «*Anne was a girl with wild red hair.*», «*...there lived a seven-year-old girl called Angela*»[23] – у кожному прикладі на початку тексту формується образ дитини, що починає своє життя та має певну мрію. Читач молодшого віку одразу може порівняти та ототожнити себе з

персонажем-дитиною, завдяки чому персонаж стає другом для юних читачів.

Конструювання казкового образу починається з класично-казкової фрази: «*Once upon a time*»[23]. За використання цієї конструкції автор створює казковий настрій з початку історії, читач готується до знайомства з художнім персонажем.

Кожна казка у збірнику «*Goodnight stories for rebel girls 2*» має однойменну назву – ім'я головної героїні. Після назви читачі одразу натикаються на професію цього персонажа, завдяки якій вона стала відомою на весь світ. Конструкція казки зроблена таким чином, що з перших слів починається розповідь про героїню, таким чином у дитини не виникає проблеми з пошуком головної героїні твору.

Ми вже стверджували, що більшу кількість інформації дитяча свідомість поглинає зоровою перцепцією. Використовуючи саме таку чітку конструкцію оформлення казки, автор спрощує процес сприймання тексту. Розбивання тексту на абзаци та оформлення шрифту назви та першої букви тексту допомагає привернути увагу та тримати концентрацію читачів.

Важливою і оригінальною деталлю створення образів у аналізованих казках є створення хронотопу.

Хронотоп – вказівка часу та простору подій у сюжеті художнього тексту. Створює всесвіт історії та слугує художнім інструментом у літературознавстві.

Хронотоп кожної казки у збірнику створюється написом у кінці сторінки, після казки. Приклад такого напису: «MAY 4, 1929 – JANUARY 20, 1993 BELGIUM» [23]. У середині сюжету час змінюється з зростанням головної героїні, як і місце подій. Проте дитина може побачити місце народження персонажу та час ще до прочитання історії.

Незвичним у конструюванні образу є цитата після кожної казки та перед ілюстрацією головної героїні. Найчастіше ці цитати належать

реальним персоналіям про яких розповідається у тексті. Прочитавши такі вирази, дитина краще розуміє філософію та погляди на світ головної героїні, а також така додаткова частина образу створює настрій «правдивості» історії під час прочитання.

Мультимодальне конструювання образів відбувається в наслідок комбінування багатьох художніх чинників, один з них є колір. Дійсно кольоропрезентація у казковому полотні викликає цілий спектр емоцій та асоціацій у розумі дитини. У казковому наративі «Audrey Hepburn» ми виокремили цитати: «*black dress*», «*a new pure white tulip*»[23]. Асоціації з відомим для дорослої людини дизайнерським концептом «*black dress*»: елегантність, стиль, висока мода. Проте у дитячій фантазії чорна сукня не викликає стійких приємних картинок, цю ситуацію змінює ілюстрація, що повністю відповідає запровадженому образу. Завдяки комбінації тексту та ілюстрації дитина формулює коректний образ головної героїні, як і замислили автори.

На відміну від попередньої колокації, «*pure white tulip*» одразу викликає у дитячій фантазії потрібні образи. Концепт «White» є тригером до чистих, небесних, легких, світлих, безкінечних, добрих образів у людській уяві. Саме вид білих тюльпанів, назвали в честь головної героїні казки за її благодійну діяльність, що посилює фундаментальну семантику концептуальності «White». Виходячи з двох провідних кольорів чорного та білого, ілюстратор створив зображення у відповідних кольорах, що гармонійно доповнює персональний образ.

Асоціації, що виникають у свідомості читачів, пов'язані з сприйняттям кольорів, тактильного контакту, що стає можливим завдяки детального мовленнєвого опису персонажів та простору. Конструюється невербальна комунікація між автором та читачем.

Синтаксичний рівень будови казки, як і усі інші, повинен відповідати віковим особливостям. В залежності від віку цільової аудиторії складність речень може змінюватись. Автор може апелювати

від простих до складних та ускладнених речень, як наприклад у казці «Angela Merkel» у збірнику «Goodnight stories for rebel girls 2»:

«*“What’s the matter?” Angela asked.*

“They are going to build a wall,” her mother said. “They want to seal off the border between East Germany and West Germany.”

Angela was stunned. “Why would they build a wall?” she thought. “People should be free to go wherever they like.”»[23]

Стійка фраза «What’s the matter?» є прикладом розмовної конструкції, що широко використовується в усному мовленні англомовного середовища. Дитина зможе сприймати семантику цього запитання. Діалог казки починається з запитання «What’s the matter?» - «Що трапилось?» [Переклад наш Н.А.]. Читач одразу готується до комунікації про певну проблему, яка виступає приводом до спілкування.

Проблематика дійсно існує в часо-просторі художнього тексту. Присутній прийом інтертекстуальності, автор згадує про політично-суспільні події в Германії – будівництво та руйнування Берлінського муру.

Конструкція «to be going to» представлена в теперішньому часі, виражає намір виконати конкретну дію. «Дією» виступає будівництво стіни між частинами Німеччини. «They are going to build a wall» - просте, неускладнене речення з одним підметом (англ. *subject*), складений присудок створений з конструкції *to be going to* та інфінітиву.

Проста будова речення допомагає дитині легше сприймати зміст речення, а не втрачати час на сприймання форми написаного. Речення в діалозі короткі та динамічні, що прискорює комунікацію між персонажами та створює ефект на читача з цілю викликати емоції від прочитаного.

Додаткових емоцій письменниці додають за допомогою епітета, що представлений прикметником «stunned» – шокована. Автор допомагає створити відношення до подій у сюжеті, додає персонажу ставлення до

подій та викликає коректне розуміння почуттів героїнь. Речення «*Angela was stunned.*» просте за будовою, не містить однорідних членів речення, що спрощує перцепцію сенсу лексичних одиниць.

У діалозі казки «*Angela Merkel*» наявні географічні назви «*East Germany and West Germany*». Для свідомості маленької дитини, що ще не знайома з найменуваннями, сенс події може зникнути. Авторки пояснюють різницю між двома назвами та посилюють наслідки проблеми: «*Not only would East Germans be stopped from going to the West, but they would be barred from listening to the news coming from the other side.*» [23].

Конструювання образів відбувається за допомогою синтаксису та лексики, що відповідають віку читачів. Мультиmodalність проникає через спільну працю різних типів лексики, що упорядкована в схемі речень та розподілу тексту. Мультиmodalність утворюється на рівнях: зовнішньому, прихованому та інтегрованому. Зовнішня мультиmodalність виражається у фонетичних та лексичних прийомах й аспектах тексту.

Мультиmodalність розуміють, як сукупність інформації, що комплексно поглинається всіма сенсорними системами: зір, слух, смак, тактильні відчуття і нюх. Ця інформація поглинається й обробляється розумом та свідомістю, створюються асоціації та образи, які формують ставлення до джерела повідомлення.

Мультиmodalний конструктор моделювання персонажів існує завдяки сприйманню текстової інформації та формі написаного тексту. Читач пізнає образ персонажа завдяки тактильного відчуття сторінок, ілюстрацій до наративу, а також мовленнєвому опису вербальних і невербальних аспектів зовнішності, поведінки, думок та самопочуття дійових осіб.

Синтаксис і фрагментація тексту сприяє конструювання персонажів з різних сенсорних ресурсів. Короткими, простими реченнями будується

динаміка сюжету й образу. Читач швидше пізнає думки й поведінку героїв.

Важливими елементами у мультимодальному формуванні є структура тексту – форма та оформлення сторінок. Почесне місце у моделюванні образів збірки казок «Goodnight stories for rebel girls 2» займають однойменні назви кожної казки, згадування професійної діяльності персонажів, дата і місце народження і цитата реальної людини, що є прототипом або вислів про персонажа і прототип. Конкретно це оформлення казок створює базове ставлення та розуміння персонажа, ще навіть до прочитання тексту, що на нашу думку є особливою формою мультимодального конструювання образів.

2.3. Взаємодія вербальної та невербальної складової творення образів у казкових наративах

Сучасна лінгвістика детально займається вивченням вербальної та невербальної складової у різноманітних дискурсах і жанрах, казкові наративи не є виключенням.

Невербальні засоби творення образів у художньому тексті мають різний вигляд: сміх, плач, мовчання, паралінгвістичні засоби, шрифт і графіка. Мультимодальний текст, створений автором, поєдную в собі вербальний склад мовних одиниць та невербальну складову змісту [9].

Представниками вербальної частини художнього тексту є лексична сторона, мовленнєва: діалоги, географічні назви та лексичні засоби.

Вербальний складник у мультимодальному тексті має свої певні функції, серед яких: інформативна, комунікативна й емотивна[9].

Автор розповідає певну інформацію, таким чином будує образ у свідомості читачів. Прикладом такої функції є цитата із казки «Beyoncé», «Goodnight stories for rebel girls 2»: «*Beyoncé was the queen of the band. She was driven, focused, and interested in learning as much as possible about every*

aspect of the music business. ». Авторка подає усю інформацію про головну героїню, тож читачам не потрібно здогадуватись та поєднувати окремі частини тексту, щоб встановити образ в читацькій свідомості. Історія казки оповідає життя маленької дівчинки, яка з дитинства мріяла стати відомою співачкою. Вона йшла до своєї мети та досягла свої цілі.

В цитаті вище, присутній сталий вираз «was...interested in» – цікавитись певної дією чи предметом. Головна героїня захоплювалася вивченням різних аспектів музичної індустрії.

Гіперболізація має вербальне вираження у частині «*Beyoncé was the queen of the band.*». Звісно вона була зіркою групи, але слово королева у своєму початковому значенні визначається – правителька. Виходячи з цього, ми зазначаємо, що опис головної героїні словом «queen» несе у собі багатогранну описову конотацію.

До прикладу невербального опису персонажу Beyoncé слугує цитата: «*She sang about freedom, about love, about independence, and about pain: both personal pain and social injustice.*»[23]. Автор описує професійну діяльність героїні казки: «Вона співала про свободу, про любов, про незалежність і про біль: біль особистий та соціальну несправедливість»[Переклад наш Н.А.]. Невербальний описує теми пісень героїні, так ми дізнаємось про її характер та життєві принципи до яких вона тяжіє. Проте, слід зазначити, що опис діяльності змальовується у письмовій формі, лексичними одиницями, що несуть у собі вербальність цього прикладу.

«*When Beyoncé told her mom she wanted to create a band with her friends, her mom said, “Okay. I’ll make your costumes.”*»[23] – у даному прикладі ми досліджуємо поєднання вербального та невербального опису. «*Beyoncé told*» - опис мовлення героїні є невербальною частиною, як і наступні слова, які авторки передають непрямою мовою героїні. Слід підкреслити семантику дієслова «wanted» – «хотіла» [Переклад наш Н.А.]. За допомогою дієслова «*wanted*» утворюється невербальний

компоненти опису, бо це є описом бажання, а отже, немовне поле діяльності. Це бажання передається письмовою формою, через слова автора, тож утворюється поєднання вербальної форми та невербальних компонентів.

У іншій частині цього прикладу зберігається пряме мовлення героїні «*her mom said, “Okay. I’ll make your costumes.”*»[23]. Звернемо увагу на граматичну частину речення з використанням дієслова, *will* – виражає обіцянку. Автор створює образ матері героїні, як жінки, що підтримує свою доньку у її мріях та обіцяє допомогти їй з виготовленням костюмів для майбутніх концертів. Пряма мова є вербальною частиною образу.

«*She inspired millions of black women to be proud of their culture, of their origins, of their own unique style.*»[23] – у цій цитаті ми відслідковуємо невербальний образ героїні, який створений описом професійної діяльності. Головна дійова особа цієї казки здатна надихати жінок у цілому світі. Дієслово «*inspired*» – є центральним компонентом конструювання персонажа у цій цитаті. «*To be proud of*» – перекладаємо конструкцію українським дієсловом «пишатись», що є невербальною поведінкою, до якої закликає головна героїня усіх афро-американських жінок. Вона привертає увагу до культури, національного походження та власного стилю.

«*When Beyoncé was asked to perform during the halftime show of the Super Bowl, the biggest sporting event in the United States, she entered the stadium leading an army of female dancers all dressed in black.*»[23]. Кінесичні компоненти створюють рішучий образ (*entered, leading*). Також образ танцюристів набирає потужності і сили завдяки лексичній одиниці «army», що несе у собі семантику: відваги і рішучості. Слід звернути увагу як авторки підкреслюють стать танцюристок одразу після слова «army»: «*an army of female dancers*». З кожним словом, з кожною літерою

та знаком, авторки створюють цілі, завершені образи, які наповнені характером та енергетикою.

До невербальною частини творення персонажів слід віднести зображення в казках, адже вони як поле існування ілюстрованих образів, доповнюють образ описаний у межах дискурсу казки та допомагають краще засвоїти деталі характерів та зовнішності героїв.

Рисунок 2.5 - Ілюстрація Eline Van Dam із збірки казок «Goodnight stories for rebel girls 2»

Портрет Beyoncé (Рисунок 2.5) яскравий та контрастний, що відповідає характеру та настрою у казці. Її риси обличчя змальовані синім кольором, на наш погляд, з цілю зробити більш мужній портрет.

Розглянемо наступну казку «Billie Jean King» зі збірки казок «Goodnight stories for rebel girls 2». Казка розповідає історію відомої тенісистки Біллі Джин Кінг, вона була обурена тим, що жінки у тенісі отримують меншу зарплатню ніж чоловіки. Вона зібрала інших тенісисток і влаштувала бойкот. Біллі Джин Кінг отримала перемогу в історичному матчі між нею та тенісистом Бобі Рінгз. Завдяки її наполегливості, жінки та чоловіки отримують однакові гроші, граючи у

теніс. Однойменно казка починається з властивої цьому жанру фрази «*Once there was a formidable tennis player called Billie Jean.*»[23]. Одразу з перших слів автори формулюють образ персонажа епітетом, що виражений прикметником (*formidable* – нездоланна [Переклад наш Н.А.]). У фантазії юного читача формується образ героя-переможця, який підтримується у наступному реченні: «*She was a great champion who won all the most important tennis tournaments of her day.*»[23].

Речення має епітети (*great, all the most important*), які доповнюють та зміцнюють образ героїні, професіоналки своєї справи. Автор здійснює цей вербалізований образ для знайомства з героїнею.

«*“Why should women put up with being paid less?” Billie Jean protested.*»[23] – зустрічаємо невербальний, паралінгвістичний прийом. Дієслово «протестувати» – «*protest*» несе у своїй семантиці певні властивості гучності голосу та рухів тіла. Читачі розуміють силу характеру Billie Jean, вона смілива жінка, що готова кинути виклик усьому світові.

«*The tournament organizers laughed at her, but she wasn't joking.*»[23]

Демонструємо вживання екстралінгвістичного засобу – сміх, у протиставленні з вербальним – жартувати. Організатори не сприймають наміри героїні за серйозні, тож сміються з її погроз про бойкот. Використовуючи невербальні засоби Героїня боролася за справедливість у спорті. Вона створила феміністичний рух за права тенісисток та отримала успіх у своїй боротьбі.

«*“A woman's place is in the kitchen, not on the tennis court,” proclaimed Bobby Riggs, a male tennis player who strongly believed that women were worth less than men.*»[23] – автор формує образ персонажа Bobby Riggs сексистською фразою, що жінці не місце на корті. Читачі одразу сприймають образ грубим та різким. Завдяки цьому вербальному прояву персонажного характеру, утворюються дві протилежні коаліції між

феміністичним рухом за рівність і думкою, що жінка не може досягнути успіхів у тенісі.

У вище наведеному уривку, ми досліджуємо поєднання вербального компоненту, тобто прямої мови персонажа, та невербального опису віри персонажа, що цінність жінок є меншою за цінність чоловіків.

« Organizers of the US Open finally met her demand, making it the first major tennis tournament to offer equal prize money to men and women.»[23].

Репрезентація результату невпинної наполегливості головної героїні описана у цій цитаті. Після успішного матчу організатори нарешті схвалили її вимоги.

Для аналізу взаємодії вербальних та невербальних компонентів творення персонажних образів, ми обрали казку «Brenda Milner» зі збірки казок «Goodnight stories for rebel girls 2». Історія оповідає нам про вчену, яка вивчала психологію у неврологічному інституті. Казка починається з протиставлення думок людей про майбутнє героїні та її власних бажань: *«Her colleagues told her, “You’re a psychologist in a neurological institute. This is no place to build your career.” And Brenda answered, simply, “I like it here.”»*[23].

У цьому прикладі, ми спостерігаємо використання просодичних засобів, які характеризують фонетичні риси мовлення: *«answered, simply»*. Використовуючи цей опис комунікації героїні з другорядними персонажами, читачі усвідомлюють, що вона не переймається думкою оточуючих і залишається відданою своїм бажанням працювати саме у цьому університеті.

Після цих подій героїня отримує особливого пацієнта, який не може запам'ятовувати інформацію протягом тривалого часу. Brenda кожного дня проводила тести і працювала з ним. *«Every day, Brenda would sit with the man, running different tests and taking detailed notes.»*[23].

Аналізуючи вище наведені мовні одиниці, можемо стверджувати про використання проксемічної лексики. Зменшення дистанції у просторі

між героїнею та її пацієнтом «*Brenda would sit with the man*»[23] демонструє прагнення вченої розібратись з складним випадком захворювання пацієнта.

Brenda встановила, що існує два види пам'яті: одна запам'ятовує імена та обличчя, а інша – рухи тіла. «*Brenda realized that the brain has at least two different memory systems: one that handles names, faces, and experiences, and a second that handles motor skills, such as swimming or playing the piano.*»[23]. Це відкриття є дійсно значущим у науці та житті героїні, ми розуміємо це завдяки вербально опису цього моменту: «*“It was the most exciting moment of my life,” she recalled.*»[23].

Автор вербально описує головну героїню, як засновника нейропсихології та провідного експерту з питань пам'яті у світі: «*Brenda is considered the founder of neuropsychology and one of the world's leading experts on memory.*»[23].

Таким чином, можна зробити висновок, що у дитячій літературі прослідковується взаємодія вербальних та невербальних компонентів образів персонажів у сюжетному полотні казкових історій. У вище досліджених казках автори використовують різні типи невербальної лексики: проксеміка, просодика, екстралінгвістичні та паралінгвістичні мовні засоби. Вербалізація цих невербальних засобів зумовлена мовним описом рухів, сміху, розташуванням персонажів у просторі. Ми віднайшли вербальні описи, що здійснюються прямою мовою, епітетами та порівняннями. За допомогою поєднання цих двох видів мовних і немовних компонентів образи наповнюються художніми деталями та оживають у свідомості юних читачів.

ВИСНОВКИ

У ході наукового дослідження ми розглянули питання про поняття казкового нарративу у рамках сучасної лінгвістики. Нами було встановлено, що казка має характерні їй ознаки та невід'ємні складові такі як: сюжет, герої, персонажі та хронотоп. Казки різняться за типами нараторів і сюжетів: чарівні, про тварин і побутові. Казка має важливі функції навчання та виховання дитини. Отже, художні наративи цього типу мають розрізняються за віковими групами, тому для кожного віку є характерні теми та ідеї текстів.

Ми встановили, що персонаж – це дійова особа у художньому наративі, яка має свої риси зовнішності та характеру. Персонаж є витвором уяви автора, та може займати позицію добра, зла або нейтралітету у ході історії.

Ми дійшли висновку, що створення образів у художніх текстах потребує низки лінгвостилістичних засобів, серед яких: метафора, оцінна лексика, перебільшення, епітети, повтори, вестигальні мовні одиниці, кінетична лексика, гротеск, ономаіопея, алітерація, ритм і тощо. За використанням лінгвістичних засобів та прийомів, персонаж наділяється емоціями, характером, власної поведінкою та оживає на сторінках книжок. Повні й яскраві образи притягують увагу дітей, що є однією із провідних авторських цілей у написанні літератури для дітей.

Нам вдалося визначити, основні галузі невербальної лінгвістики та дослідити їх реалізацію у художньому тексті. Серед цих галузей ми згадуємо про: паралінгвістику, фонацію, кінесіку, окулесіку, гаптику, хронеміку, проксеміку, гасіку. Автори художніх текстів використовують лексику, що належить до цих галузей, для широкого змалювання деталей картин сюжету, а також поведінки персонажів у кордонах художнього полотна.

У роботі досліджено питання ілюстрованих наративів як середовища існування візуальні образи. Ілюстрації гармонічно доповнюють образ у тексті та можуть додавати риси персонажам для акцентування характеру героїв або для висвітлення певних рис зовнішності. Ілюстровані наративи спрощують процес сприймання тексту. За допомогою фарб, ліній і графіки ілюстратори впливають на ставлення читачів до персонажного образу. Візуальні образи героїв привертають увагу дітей і викликають інтерес до прочитання тексту.

Мультимодальне конструювання персонажних образів створюється у результаті поєднання вербальної та невербальної складових опису героїв. Слід зазначити про важливість музичних технік у описах персонажів, які зумовлені залученням асонансу, повторень та алітерації. Під час аналізу казки «Audrey Hepburn» збірки «Goodnight stories for rebel girls 2» авторів Elena Favilli та Francesca Cavallo, було встановлено прояв мультимодальності образів за використанням цих засобів. Враховуючи особливості форми викладу текстів досліджених казок, ми дійшли висновків, що мультимодальне конструювання відбувається ще й за рахунок вживання однойменних назв, написів років народження і професій головних героїнь.

Аналізуючи казки у збірці «Goodnight stories for rebel girls 2», ми дослідили взаємодію вербальних та невербальних складових творення художніх образів. Письменниці використовують ці два типи компонентів і наділяють героїнь їх власними рисами характеру, поведінки та зовнішнього вигляду. Нами було досліджено використання наступних невербальних компонентів: ілюстрації, шрифту, опису професійної діяльності, паралінгвістичних, екстралінгвістичних засобів, фонації та кінесичної лексики. Вербальний опис здійснюється за допомогою прямої мови героїв та авторів, серед цих елементів було знайдено вживання: епітетів, порівнянь і гіперболізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баюн К.Й. Експресивність як мовна та мовленнєва категорія/К.Й. Баюн// Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Випуск 53. – С. 25-28.- URL:<https://eprints.oa.edu.ua/4272/1/11.pdf> (дата звернення 01.09.2022)
2. Бережна М.В. Психолінгвістичний образ Аліси у фільми Т.Бертоні Alice in Wonderland/ М.В. Бережна // Collection of scientific papers “New Philology” №84. – 2021. URL:https://www.researchgate.net/publication/357432992_PSIHOLIN_GVISTICNIJ_OBRAZ_ALISI_U_FILMI_T_BERTONA_ALICE_IN_WONDERLAND_2021 (дата звернення 17.08.2022)
3. Бехта І.А. Дискурсна зона персонажа у фактурі художнього тексту / І.А. Бехта // Наукові записки. Серія «Філологічна». - Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія». –Вип. 29. -2012. – С. 148-250. Львів. URL:https://www.academia.edu/14959162/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B6%D0%B0_%D1%83_%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D1%96_%D1%85%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%83 (дата звернення 17.08.2022)
4. Білецька Т.О., Гаврилюк О.О. Мультиmodalність текстів сучасних англomовних журналістів-блогерів (на матеріалі блогів Філіппі де Франко та Арви Махдаві)// Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика, 2022

URL:http://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/part_1/15.pdf (дата звернення 20.07.2022)

5. Дейна Л. До проблеми класифікації оцінних значень / Л. Дейна // Філологічні науки. - 2014. - Вип. 16. - С. 108-116. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fil_Nauk_2014_16_20. (дата звернення 20.07.2022)

6. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця: ТВОРИ, 2020.
URL:https://r.donnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/469/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA_RD-%D0%A1%D1%83%D1%87_%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2_%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дати звернення 22.08.2022, 26.08.2022)

7. Іноваційний розвиток науки нового тисячоліття. Матеріали 1-66 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 21-22 квітня 2017 року). У 3-х частинах.- Херсон: Видавничий дім «Гельнетика», 2017. – Ч.2. - 156 с.
URL:https://www.researchgate.net/publication/338016360_FUNKCII_ILUSTRACIJ_U_DITACIJ_LITERATURI (дата звернення 18.07.2022)

8. Калініченко О.М. Мультиmodalність художнього тексту: напрями лінгвопоетичних досліджень //Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.2016 №21 том 2.
URL:http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v21/part_2/14.pdf (дата звернення 08.09.2022)

9. Карп М.А., Яресчук Т.В. Функції вербального складника у мультиmodalному художньому прозовому тексті роману Джоната Сафрана Фоера «Страшено голосно і неймовірно близько»/М.А. Карп, Т.В. Яресчук//Молодий вчений. Сер.:№11 (87). Листопад, 2020р. Режим доступу:https://www.researchgate.net/publication/348253722_FUNKCII_VE

RBALNOGO SKLADNIKA U MULTIMODALNOMU HUDOZNOMU PROZOVOMU TEKSTI ROMANU DZONATA SAFRANA FOERA ST RASENNO GOLOSNO I NEJMOVIRNO BLIZKO FUNCTIONS OF V ERBAL COMPONENT IN MULTIMODAL FICTIONAL PROSE (дата звернення 07.09.2020)

10. Кречотень О.В. Байдак Л.І. Інтеграція паралінгвістичних засобів у вербальне іншомовне спілкування студентів / О.В. Кречотень Л.І. Байдак // Теорія і методика професійної освіти- Іноваційна педагогіка URL:http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/11/part_2/18.pdf (дата звернення 09.09.2022)

11. Мушкетик Л. Персонажі української народної казки / Л.Г. Мушкетик. – 2014. – К.:Укр. письменник, 2014 – 360с. URL:<http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2014/mushketyk.pdf> (дата звернення 20.07.2022)

12. Насалевич Т.В., Рябуха Т.В., Лапушанський І.О. Становлення коміксу як жанру сучасної літератури // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації Том 31 (70) № 4. Ч. 3 2020 URL:http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/part_3/28.pdf (дата звернення 20.07.2022)

13. Просяник О. Лінгвістика: наука – дидактика – філософія мови – методологія (дискурсивно-комунікативний аспект). Харків, 2020. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18474/1/PROSIaNYK.pdf> (дата звернення 15.08.2022)

14. Рашкі Н. Особливості портретних описів у романі «Таємний сад» Ф.Г. Бернет/ Н. Рашкі// УДК 821.111 “20”.URL:<https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/012-24.pdf> (дата звернення 04.06.2022)

15. Романцова Я.В. Паралінгвістичні засоби комунікації/Я.В. Романцова//Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.

Сер.: Філологія.2021 №47 том 2.URL:http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v47/part_2/21.pdf (дата звернення 08.09.2022)

16. Сабчук О.В. Переосмислення понять наративності, персонажа і фокалізації в сучасній когнітивній наратології – 2012. УДК 82.09.URL:https://www.academia.edu/3312363/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BE%D1%81%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%8C_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B6%D0%B0_%D1%96_%D1%84%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%B2_%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97 (дата звернення 17.08.2022)

17. Токар М.І. Образ героїв української дитячої літератури в книжковій ілюстрації другої половини ХХ – початку ХХІ століття /Марина Іванівна Токар// Львів, 2018.URL:<https://nam.edu.ua/files/Academy/nauka/specrada/Rozklad/18.10.18/%D0%A2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%80%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення 24.08.2022)

18. Українська електронна енциклопедія- Режим доступу:<https://www.ukrlib.com.ua/dic/show.php?w=46>

19. Цапів А.О. Поетика наративу англійськомовних художніх текстів для дітей – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2020. URL:<http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/15833/2/%D0%A>

[6%D0%B0%D0%BF%D1%96%D0%B2%20%D0%90.%D0%9E. %D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf](#) (дата звернення 20.07.2022)

20. Цапів А.О. Поетика простоти у художніх текстах для дітей/А.О. Цапів// Вчені записки ТНУ іменні В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. – Том 30(69) № 1 Ч. 1. 2019.URL:https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/part_1/21.pdf (дата звернення 20.07.2022)

21. Шелковнікова З. Б. Наративний поворот в лінгвістиці / З. Б. Шелковнікова // Лінгвістика XXI століття. - 2013. - 2013. - С. 195-200. - Режим доступу: <https://langcenter.kiev.ua/Lingvistika%202013/Shelkovnikova.pdf>

22. Andrea Kaczmarek «The Picky Prince, the Princess & the Peanut».URL:<https://www.storyberries.com/fairy-tales-the-princess-and-the-peanut-bedtime-stories/> (дата звернення 02.08.2022)

23. Elena Favilli, Francesca Cavallo Goodnight stories for rebel girls 2, 2018

24. Etman, M. and Elkareh, S. (2021) Nonverbal Communication and Emojis Usage in Arabic Tweets: A Cross-Cultural Study. Social Networking, 10, 19-28. Режим доступу: 10.4236/sn.2021.102002. (дата звернення: 29.08.22)

25. Garibashvili , M. ., & Lazviashvili , S. (2022). Verbal and Nonverbal Discourse of Male Characters in Animated Movies. TRANSACTIONS OF TELAVI STATE UNIVERSITY, (1(34), 94–95. Режим доступу: <https://doi.org/10.52340/tuw.2022.11> (дата звернення: 13.09.22)

26. Goloyukh L. The author's modality as a scientific paradigm of literary text research/ L. Goloyukh//Лінгвістичні студії.2015. Вип.3. Режим доступу:<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/6922/1/Goloyukh.pdf> (дата звернення: 24.06.22)

27. Hazel R. Wright, Marianne Hoyen (eds), *Discourses We Live By: Narratives of Educational and Social Endeavour*. Cambridge, UK: Open Book Publishers, 2020. Режим доступа: <https://doi.org/10.11647/OBP.0203> (дата звернення: 01.10.22)
28. Jean-Michel Adam *Linguistics – narratives – narratology*, Translator: Michael Parsons//*Pratiques*, 181-182, 2019. Режим доступа: <https://journals.openedition.org/pratiques/10303> (дата звернення: 01.10.22)
29. John A. Bateman, Janina Wildfeuer, A multimodal discourse theory of visual narrative, *Journal of Pragmatics*, Volume 74, 2014, Режим доступа: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2014.10.001> (дата звернення: 27.09.22)
30. Judith A. Hall, Terrence G. Horgan, Nora A. Murphy *Nonverbal Communication*//*Annu. Rev. Psychol.* 2019. Режим доступа: <file:///C:/Users/user/Downloads/hall.etal.2019.pdf> (дата звернення: 29.08.22)
31. Manusov V. *Nonverbal communication/ The international Encyclopedia of communication Theory and Philosophy*, 2016. Режим доступа: https://www.researchgate.net/publication/316420752_Nonverbal_Communication (дата звернення: 13.09.22)
32. Miloš Tasić, Dušan Stamenković *The Contribution of Cognitive Linguistics to Comics Studies*//*Balkan Journal of Philosophy*, Volume 6, Issue 2, 2014. Pages 155-162 Режим доступа: <https://doi.org/10.5840/bjp20146221> (дата звернення: 29.08.22)
33. Nie, B. (2015) *A Study on the Second-Person Narrative in Jennifer Egan's Black Box*. *Open Journal of Social Sciences*, 3, 51-58. Режим доступа: [10.4236/jss.2015.310008](https://doi.org/10.4236/jss.2015.310008) (дата звернення: 01.08.22)
34. *Oxford English Dictionary* Режим доступа: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/>
35. Pacheco-Costa, A.; Guzmán-Simón, F. *Developing Multimodal Narrative Genres in Childhood: An Analysis of Pupils' Written Texts Based on Systemic Functional Linguistics Theory*. *Educ. Sci.* 2020, 10(11), 342; Режим

доступу: <https://doi.org/10.3390/educsci10110342> (дата звернення: 27.09.22)

36. Rajiv Eipe «Dive».URL:<https://www.storyberries.com/bedtime-stories-dive-short-stories-for-kids/> (дата звернення 02.08.2022)

37. S. Al-Alami Point of view in narrative/ Suhair Al-Alami//Academy publication, Theory and Practice in Language Studies, Vol.9, No.8,pp.911-916, 2019 Режим доступу: <https://www.academypublication.com/issues2/tpls/vol09/08/03.pdf> (дата звернення: 24.06.22)

38. Yang, S. (2015) Body Narrative of the Image of Satan in Paradise Lost. Advances in Literary Study, 3, 31-35. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.4236/als.2015.32005> . (дата звернення: 29.08.22)

39. Yokomitsu, K. and Fujiwara, K. (2019) The Communicative Effects of a Cup of Coffee on Dyadic Conversation. Psychology, 10, 1361-1370. Режим доступу: 10.4236/psych.2019.1010087. (дата звернення: 29.06.22)

40. Zhan L. Nonverbal communication in Pride and Prejudice/Theory and Practice in Language Studies, Academy publisher Manufactured in Finland, 2012. Режим доступу: <http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol02/08/11.pdf> (дата звернення: 29.09.22)